

STROKOVNO MNENJE O VOLILNEM SISTEMU V OBČINI POLZELA

Izhodišče problema

Lokalne volitve so pomemben del lokalne samouprave in kot take izraz ljudske suverenosti in pogoj za demokratično oblikovanje organov lokalne samouprave. Čeprav obstaja splošno soglasje, da volilni sistem predstavlja enega od ključnih sredstev za uveljavitev vladajočih vrednosti, kot tudi da se najpomembnejši problemi volilnosti ne izčrpajo v normativnih vidikih, pa vendarle ni popolnega soglasja pri obravnavi njegove osnove in po mišljenju večine avtorjev tudi bistvene faze, to je uresničevanja pasivne volilne pravice (kandidiranja). Zaradi natančnejše razmejitve in specifikiranja sistema in procesa kandidiranja v odnosu do volilnega sistema in procesa lahko rečemo, da obstaja obsežnejša identiteta v njihovih funkcionalnih kot pa v njihovih institucionalnih vidikih. Če izločimo samo dejanje glasovanja, potem lahko med volilnim procesom in procesom kandidiranja skoraj postavimo enačaj, kajti predhodne aktivnosti v volilnem procesu niso strogo ločene in neodvisne od procesov kandidiranja v ožjem smislu. Po drugi strani pa volilni sistem po svoji opredelitvi zajema znatno širši krog vprašanj in problemov, ki so povezani predvsem s pogoji delovanja navzočih subjektov in njihovih institucij glede na sistem kandidiranja.

V drugem delu osmega poglavja (b) govori Zakon o lokalnih volitvah (2007, 65. do 68. člen) o uresničevanju pasivne volilne pravice za proporcionalne volitve. Liste kandidatov za člane občinskega sveta, ki se volijo po proporcionalnem načelu, določijo politične stranke v občini in volivci v volilni enoti. Na listi kandidatov je lahko največ toliko kandidatov, kolikor članov občinskega sveta se voli v posamezni volilni enoti. Vsaka politična stranka v občini lahko določi po eno listo kandidatov v vsaki volilni enoti. Listo kandidatov v volilni enoti lahko določi s podpisovanjem skupina volivcev, ki imajo v volilni enoti stalno prebivališče, če so volivci državljani druge države članice EU, ki nimajo prijavljenega stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji, pa začasno prebivališče. Potrebno število podpisov je najmanj en odstotek od števila volivcev v volilni enoti na dan razpisa volitev, vendar ne manj kot 30 in ne več kot 1000 podpisov. Če se v času do razpisa rednih volitev območje občine spremeni, če se območje občine razdeli na več volilnih enot ali pa se spremeni območje volilnih enot, določi potrebno število podpisov občinska volilna komisija. Vsaka skupina volivcev lahko določi le eno listo kandidatov.

V tretjem delu osmega poglavja (c) navaja Zakon o lokalnih volitvah (2007, 68a. do 73. člen) skupne določbe o kandidiranju za člane občinskih svetov in pravi, da mora imeti kandidat v volilni enoti, v kateri kandidira za člana občinskega sveta, stalno prebivališče, če je kandidat državljan druge države članice EU, ki nima prijavljenega stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji, pa začasno prebivališče. Vsakdo lahko kandidira samo v eni volilni enoti in samo na eni listi kandidatov. Za vsako kandidaturo je potrebno pisno soglasje kandidata. Soglasje kandidata je nepreklicno. Politična stranka ali volivci, ki v volilni enoti določijo več kot enega kandidata za člana občinskega sveta, morajo določiti kandidate oziroma kandidatne liste tako, da pripada vsakemu od obeh spolov najmanj 40 odstotkov kandidatur oziroma mest na kandidatni listi ter svoje kandidate oziroma kandidate na prvi polovici kandidatne liste razporediti izmenično po spolu; to pa ne velja za kandidatne liste, na katerih so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, pri čemer mora biti na kandidatni listi, na katero so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, najmanj en predstavnik vsakega od spolov. Vsak volivec lahko da podporo s podpisom samo enemu predlogu kandidatov, ki se volijo po večinskem načelu, ali samo eni listi kandidatov.

Lista kandidatov mora vsebovati oznako volilne enote, ime predlagatelja, ime liste kandidatov, osebne podatke kandidatov (ime, priimek, rojstni podatki, stopnja izobrazbe, naziv izobrazbe, strokovni ali znanstveni naslov in delo, ki ga kandidat opravlja, naslov stalnega prebivališča oziroma začasnega prebivališča, če je državljan druge države članice EU in nima prijavljenega stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji, ime in priimek ter naslov stalnega prebivališča predstavnika kandidature oziroma liste kandidatov, če je državljan druge države članice EU, ki nima prijavljenega stalnega prebivališča v Republiki

Sloveniji, pa naslov začasnega prebivališča). Kandidaturi oziroma listi kandidatov morajo biti priložena pisna soglasja kandidatov in z Zakonom o lokalnih volitvah (2007) določeno najmanjše število podpisov volivcev na predpisanih obrazcih. Kandidaturi oziroma listi kandidatov, ki jo vložijo politična stranka, morajo biti priložena tudi pravila politične stranke o določanju kandidatov oziroma list kandidatov in zapisnik o določitvi kandidatov oziroma list kandidatov. Če je predlagatelj kandidature oziroma liste kandidatov skupina volivcev, se kot ime predlagatelja navede ime in priimek enega izmed teh volivcev z dodatkom »in skupina volivcev«. Ime predlagatelja se šteje tudi za ime liste, če volivci niso določili drugega imena liste. Kandidature oziroma liste kandidatov se predložijo občinski volilni komisiji najpozneje petindvajseti dan pred dnevom glasovanja do 19. ure. Glede postopka potrjevanja kandidatur oziroma list kandidatov, določanja seznamov potrjenih kandidatur oziroma list kandidatov in njihove objave se smiselno uporabljajo določbe zakona o volitvah v državni zbor (Zakon o lokalnih volitvah 2007, 74. člen).

Mnenje o modelu razdelitve občine na tri volilne enote Vs modelu enotne volilne enote

V občinah z večjim številom članov občinskega sveta, med katerimi je tudi občina Polzela s sedemnajstimi člani občinskega sveta, je na volitvah predstavniškega organa v uporabi proporcionalni volilni sistem, pri katerem gre za glasovanje o listah kandidatov. Pri proporcionalnem sistemu volitev je odločitev občine, ali bo na lokalnih volitvah zgolj ena volilna enota, ali pa se bo razdelila na vsaj dve (ali več) volilnih enot. V vsakem primeru se mandati delijo po d'Hondtovem sistemu, ki pa se – če je občina razdeljena na več kot eno volilno enoto – kombinira s formulo enostavnega količnika, na podlagi katere se delijo mandati v volilnih enotah. Z liste kandidatov je izvoljenih toliko kandidatov, kolikor mandatov je dobila lista.¹

Med obema sistemoma razdelitve na volilne enote ni zelo velikih razlik, nekaj razlik pa gre kljub vsemu poudariti. Pri odločitvi občine o enotni volilni enoti pri volitvah občinskega sveta je potrebno zlasti izpostaviti dejstvo, da v tem primeru volilno telo v občini ni razdeljeno na več (različnih) volilnih teles, ampak je volilno telo enotno in kot tako v celoti sodeluje pri volitvah predstavniškega organa. Tako so tudi vprašanja, ki so pri volitvah občinskega sveta tekom predvolilne kampanje v ospredju, v celotni občini veliko bolj enotna kot v primeru, da se občina razdeli na več volilnih enot, kar pogosto povzroči, da so kampanje v posameznih volilnih enotah znotraj občine osredotočene na različne javne politike in različna ključna vprašanja; torej o enotni predvolilni kampanji sploh ne moremo govoriti.

Večjo razliko med obema modeloma vzpostavitve volilnih enot je zaznati zlasti pri sistemu postavitve kandidatov, saj v primeru enotne volilne enote politične stranke in volivci lažje postavijo liste kandidatov, saj ni potrebno upoštevati specifične domicilja (stalnega bivališča), ampak zadošča, da ima kandidat domicilij na območju občine. Prav tako izkušnje kažejo, da politične stranke in volivci na ravni celotne občine lažje upoštevajo zakonsko zahtevane spolne kvote in je manj t.i. navideznih kandidatur, zlasti kandidatki, namenjenih zgolj izpolnitvi zakonskih zahtev. S tem se na listah praviloma pojavijo tudi bolj kompetentni kandidati, za volivca pa so takšne liste tudi bolj pregledne in lažje razumljive, saj omogočajo izbiro med čisto vsemi kandidati, ki se potegujejo za mesto občinskega svetnika v občini in podelitev preferenčnega glasu kateremukoli kandidatu z izbrane liste. Nenazadnje pa je z odločitvijo za enotno volilno enoto lažje tudi delo občinske volilne komisije in s tem tudi manjša možnost napak.

Red. prof. dr. Miro Haček

Center za proučevanje upravno političnih procesov in institucij
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

¹ Pri tem je v skladu z načeli lokalne samouprave zagotovljena določena stopnja vpliva volivcev na izbiro izvoljenih kandidatov (preferenčni glas). Na podlagi izkušenj z doslej izvedenih lokalnih volitev lahko ugotovimo, da bi lahko bil vpliv posameznega volivca na personalno sestavo predstavniškega telesa večji.